

Blåsippan

Kontaktblad för medlemmar i
Botaniska Föreningen i Västmanlands län

Blåsippan nr 2 2011

Botaniska Föreningen i Västmanlands län (BFV)

Webbplats www.bfiv.se

Medlemsavgift 2011

Medlemskap i föreningen erhålles genom att betala medlemsavgiften som är 100:- per person och 120:- för hel familj på **Bankgiro 308-6865**. Meddela också ditt namn och din e-postadress på inbetalningskortet när du betalar!

Valberedning:

Hans Klinga, Köping

Tfn: 0221-214 55

Seppo Ormiskangas, Ängelsberg

Tfn: 0223-302 16

BFV: s styrelse 2011

Ordförande Bengt Stridh,
Gäddeholm 73, 725 97 Västerås
Tfn: 021-522 58

Vice ordförande Inger Karlsson
Trestegsgatan 7, 722 41 Västerås
Tfn 021-35 21 42

Sekreterare Sören Larsson,
Håkantorpsgratan 9, 724 76 Västerås
Tfn: 021-35 57 58

Kassör Einar Marklund,
Statargatan 6, 735 31 Surahammar
Tfn: 0220-364 01

Ledamöter

Karin Bjerner, Fagersta
Tfn: 0223-101 08

Birgitta Ellénus, Västerås
Tfn: 021-13 89 85

Bo Eriksson, Västerfärnebo
Tfn: 0224-74 01 12

Kenneth Norberg, Kolsva
Tfn: 0221-517 85

Inbjudan till höstmötet 2011

Medlemmar i Botaniska Föreningen i Västmanlands län inbjuds härmed till höstmötet i Vita skolan i Ramnäs, **söndagen den 27 november kl 15:00**

Hans Rydberg en av de viktiga kuggarna i tillkomsten av Sörmlands flora kommer och berättar om arbetet med den.

Vi presenterar resultatet från inventeringen av årets växtknäroten och berättar om läget med inventeringen av länets kärlväxtflora. Information ges också kring ett Lona-projekt i Västerås, där föreningen är delansvarig, m m.

Kaffe/te serveras.

Framsida: Rynkhätta

Foto: Tina Nordberg

Ordföranden har ordet

Värva en medlem eller två!

Jag har nu varit ordförande i föreningen i knapp ett halvt år. Det var inget jag hade trott för ett år sedan, men nu blev det så. Jag hoppas att Christina som startade föreningen och var dess ordförande till i våras kommer tillbaka i någon aktiv roll med tiden. Vad ser jag då som viktigt för vår framtid?

Vi är idag 60-70 medlemmar. Det känns som ett blygsamt antal i jämförelse med länets storlek. Med flera medlemmar och aktiva skulle vi kunna ha flera aktiviteter. Vi borde kunna bli 2-3 gånger flera medlemmar, även fast vi inte har någon biologiutbildning på högskolenivå i länet, vilket kanske hämmar oss lite. Jämför dock med att 381 fågelskådare lagt in minst 10 fågelarter noterade i länet i år i Artportalen. Jag tror att det bästa sättet för värvning är mun-till-mun metoden. Alltså, värva gärna en kompis eller två till vår förening! Gör det idag, vänta inte till i morgon...

Vårt huvudprojekt är att inventera länets kärlväxtflora. Där bidrar vi genom inläggning av uppgifter i Artportalen till spridning av aktuell information om länets flora. Västmanlands flora kom ut 1982 och på närmare 30 år har det säkert hänt en hel del med vår flora. Här kan en ökad medlemsskara också ge flera personer som lägger in uppgifter i Artportalen. Det behövs, delar av länet är fortfarande "terra incognita" och i dessa områden finns säkert mycket att upptäcka.

En ny inventerare frågade varför vi inte planerar att ge ut en ny flora. Man kan även vända på frågan. Varför skulle det behövas en ny flora? När det gäller Ulf Malmgrens miljöbeskrivningar för olika arter tror jag att vi nog bara kan ge smärre bidrag, med tanke på hur uttömmande hans arttexter var. Dessutom finns det idag ingen av de aktiva i länsinventeringen som sagt sig vilja hålla i ett bokprojekt, men vem vet, med tiden dyker det kanske upp någon sådan person. Däremot kan vi genom att inventera hela länet ge en mera komplett och betydligt aktuell bild av olika växtarters utbredning i länet. Genom att vi använder Artportalen blir våra uppgifter omedelbart tillgängliga för alla, vilket jag tycker är en viktig poäng i vår inventering. Det ska jämföras med att normala tidsrymder för inventering och publicering har varit sådär 15-30 år för de befintliga landskapsflororna. En sak att tänka på är dock att uppgifterna i Artportalen

måste ha en hög tillförlitlighet och därför behövs någon form av kvalitetssäkring, av den typ som redan finns för fågelobservationer i länet. Det har inte hänt något påtagligt med denna fråga sedan vi startade föreningen och detta är något som måste lösas inte bara för vårt län, utan även på nationell nivå när nu användandet av Artportalen för växtrapportering blir alltmer vanligt.

Något som man satsat på i flera floraprojekt är att ge ut någon form av utflyktsguide med tips om intressanta växtlokaler i ett landskap eller län. Det känns som ett mera tidsnära projekt än en länsflora. Vem tycker det skulle vara kul att vara redaktör för en sådan publikation?

Sist men inte minst. Många tycker nog att deltagande i länsinventeringen är alltför avancerat och därför behöver vi ha ett bra utbud av andra aktiviteter och ha en regelbundet utkommande tidskrift för att attrahera även de som är allmänt naturintresserade. Du är hjärtlig välkommen att delta i våra arrangemang och att skicka små som stora bidrag till Blåsippans redaktion!

Bengt Stridh
Ordförande

Man ser vad man kan...

Text och bild: Bengt Stridh

När vi hade vårt givande inventeringsläger i Ängelsberg den 11-12 juni lärde vi oss att man lätt kan missta sig på gårdsskräppa och krusskräppa när det endast finns blad, eftersom även gårdsskräppa har vågiga blad. Har man plantor med frukter blir det genast mycket lättare. Krusskräppa har gryn på fruktens hylleblad medan gårdsskräppa saknar dessa gryn. När jag blåddrade bland skräpporna i den Nordiska floran vid hemkomsten noterade jag att tomtskräppa borde finnas i vårt län. En titt i Västmanlands flora visade att Malmgren anger ett 35-tal fynd i de sydligaste delarna av landskapet. Bland annat angavs "På fuktig, dikat strandskogshygge 200 m Ö Gäddeholms f.d. tegelbruk". Eftersom vi bor inom någon kilometer därifrån borde alltså finnas chans att finna den på hemmaplan tänkte jag, men var? Jag hade aldrig sett arten och visste därför inte hur den brukade växa eller hur den såg ut i fält. Den 3 juli gick Maria och jag iväg på en inventeringsrunda med start hemifrån. Bara ett par hundra meter hemifrån blev det ett stopp vid i en liten lövskogsdunge där man hösten 2009 grävt för vatten och avlopp. Där stod en ensam skräppa. Plantan var inte så stor men de förhållandevis stora och breda basala bladen visade direkt att detta var något helt annat än gårds- eller krusskräppa påminde. Bladen närmast om hästskräppa, som tillsammans med vattenskräppa, växer i vattenbrynet på vår tomt. När jag får se att hyllebladen är fransade i kanterna och har röda gryn står det klart att det inte är hästskräppa, som saknar gryn på hyllebladen och vars hylleblad har hel kant. Det var en tomtskräppa! Häftigt... Vi hann bara gå ett 25-tal meter till innan det bakom en liten vägkrök växte minst sex storväxta skräppor med stora breda blad, likt hästskräppa. Hade sett dem redan på midsommarafton när vi var på väg till Dyuddens midsommarfirande och då utan närmare granskning tagit dem för hästskräppa, även om växtplatsen kändes annorlunda. När jag nu tittade närmare på dessa plantor hade även dessa röda gryn på hyllebladen, så även detta var tomtskräppa!

Lite omtumlade av dessa euforiska fynd traskade vi vidare. Efter ett 100-tal meter fick jag syn på ett gäng skräppor i utkanten av en lövhög i ett lövskogsbryn. En närmare inspektion gav samma resultat som tidigare, tomtskräppa igen och här var det ett 20-tal plantor!

Tomtskräppa

Det kanske märkligaste fyndet kom dock när vi kom hem. I en igenväxt rabatt på tomten bara

fem meter från husets ingångsdörr fick jag ögonen på en skräppa som även den var tomtskräppa! Från inget fynd alls ökade det till fyra växtplatser inom 400 meter denna dag. Det är ett bra exempel på att det är först när man är medveten om en arts existens i vår flora som man är riktigt mottaglig för att hitta den. Man ser vad man kan är ett mycket vanligt fenomen. När man väl sett en art och börjat förstå i vilka miljöer den växer har

Hästskräppa

man mycket lättare att hitta flera förekomster av arten.

När det gäller skräppor gjorde jag ett annat för mig nytt fynd den 4 augusti på ön Rundskär i västra utkanten av Ridöarkipelagen. I ett hållkar på en berghäll växte där storskräppa, en hybrid mellan hästskräppa och vattenskräppa. Den hade hjärtlika bladbasen som hästskräppa, men med hylleblad som hade ljusa gryn och svag tandning vid basen som vattenskräppa. I

Artportalen fanns bara ett tidigare fynd av storskräppa från Tegelludden i Västerås 2007, men Bertil Walldén anger i Västeråstrakten växt- och djurliv från 1955 att den vid Mälaren "... ingenstades är allmännare än här, på sina håll vanligare än vattenskräppan." Det finns alltså anledning att ha denna hybrid i åtanke vid speciellt Mälaren.

Ett bra sätt att lära är att delta i våra exkursioner, detta gäller både om man är ny och eller mera erfaren. Vi har alla olika erfarenheter och kan därför lära av varandra. Det kan gälla nya arter, vilka karaktärer som kan användas för att identifiera en art och hur en art växer. Genom de gemensamma utflykterna får vi också en kalibrering mellan oss av hur olika arter ska avgränsas, speciellt kan detta vara viktigt för lite knepigare släkten eller artkomplex. Väl mött på nästa utflykt, du hittar programmet dels här i Blåsippan dels på hemsidan under kalendarium.

Storskräppa

Utflykter

En vandring till Adam och Eva på Ängsö
lördagen den 14 maj

BFV-are bland vårblommorna på Ängsö. Infällda fynd från dagen, från vänster knölsmörblomma, luddlost och Adam och Eva. Foto: Sören Larsson

Där står ju den första! Den lilla flickan springer på ivriga fötter för att titta på den blomma som är huvudmålet för utflykten. Inte är hon väl egentligen så fruktansvärt intresserad av växten som sådan, även om hon redan kan namnet på många blommor, nej, hon är hungrig och väntar ivrigt på den fikapaus som utlovats när vi hade hittat den blomma som var huvudmålet för utflykten.

Men där står den, Adam och Eva, orkidén som just nu i mitten av maj blommar för fullt här på Ängsö. Flickan är lycklig och springer till övriga i gruppen och ropar ut sitt fynd. Vi går ett kort stycke till och i söderslätten mot

Långholmssundet, närmaste granne med Fiskarns, står de, flera hundra plantor i olika stadier av blomning. Utdelningen är minst sagt tillfredsställande och därmed kan utflykten redan nu anses vara mycket lyckad.

Men låt mig börja från början. Fjorton vuxna och två barn, utrustade med flora och lupp, har samlats för en botanisk utflykt i majvåren. Vädret började lite småsnålt på morgonen, men vartefter dagen led blev det allt varmare och till sist blev det riktigt svettigt, en härlig, tidig, försommardag.

Adam och Eva var huvudmålet men vägen dit bjöd också på en myckenhet av årstidens

föväntade artrikedom. Mandelblom tog emot redan vid stigens början; vitsippor i mängd på marken längs stigen; svalört och kabbleka lyste gula i alkärret och i skogsbrynen bredde slånbarshäckarna ut sig i överdådig blomning.

Uppe på berget exponerade sig de blyga styvmorsviolerna oblygt i mjuka, blåviolettera mattor och med fetknoppar och kärleksört i grannskapet. Längre bort fanns mera, både av det vanliga och av rariteter. Kattfot och jungfrulin fanns förstås, smörblommor och johannesört, nävor och veronikor, brudbröd och johannesört, och mycket, mycket annat. Och här och var såg man dem, ligga på mage i gräset, botanisterna själva, och titta, diskutera, bläddra i floror, jämföra och inte var de alltid helt överens om en arts egentliga namn.

Det går inte fort när man är ute med botanister! Tid ska man ha och bråttom finns inte när det finns så mycket att upptäcka och undersöka. Noggrannhet är viktig och bestämningen är inte alltid enkel och entydig särskilt när växter bildar underarter och hybrider, och så finns förstås alltid en variation som är helt normal, men som ändå kan "ställa till det" lite. Och så mycket man kan lära sig. Vilken ousinlig källa av kunskap de har att ösa ur, dessa hängivna personer som gör så mycket för att bidra till att vi kan få behålla den artrikedom som naturen erbjuder.

Det var en mycket trevlig utflykt och naturen ställde upp, precis som den alltid gör, och det tackar vi varmt för, vi som var med denna gång.

Birgitta Ellénus

Inventeringslägret 2011 var förlagt till Ängelsberg

Tack vare att jag valt ängsmarker som huvudämne till mitt projektarbete i årskurs 3 fick jag möjligheten att delta i Botaniska föreningens inventeringsläger i Ängelsberg. Lägret var två dagar långt och under den tiden kartlades floran i atlasrutan vid Snytsbo. På lördagen valde vi i vilken del av rutan grupperna om cirka fyra personer skulle vistas. Självklart såg jag till att få hamna i den delen där det var störst chans att få se typiska ängsblommor.

Lördagen bara försvann. Vi traskade runt och såg massor av olika växter. Allt ifrån de vanliga gräsen som nu äntligen lät sina namn avslöjas till de mer ovanliga rariteterna. Vi träffades sedan på vandrarhemmet i Ängelsberg och åt en delikat middag bestående av potatissallad och rostbiff. På kvällen satt vi i konferenslokalen med mikroskop och floror tunga som tegelstenar och hjälptes åt att lösa de oklara växterna. På söndagsmorgonen purrades vi, i alla fall jag,

av ett hiskeligt åskoväder sådär halv sex på morgonen. Fönsterrutorna skallrade och regnet stod som spön i backen. Efter att vi ätit frukost hade dock ovädret upphört och vi kunde fortsätta helt obekymrat med inventeringarna. En massa olika namn och ännu fler kännetecken stormade omkring i mitt huvud. Tur att det fanns tålmodiga och kunniga människor som mer än gärna svarade på mina många frågor. Lunchen intogs på ett värdshus i Ängelsberg. Många av oss åt en underbar portion lax serverad med färskpotatis och fräscha grönsaker. Efter lunchen togs några fotografier av hela gänget som var med under helgen och sedan åkte vi hemåt med nya upplevelser i bagaget.

Det jag som nybörjare slås av är hur mycket kunskap som finns i Botaniska föreningen. På det här lägret lärde jag mig många nya saker som jag kommer att ha nytta av. Men jag tycker att det är lite synd att inte andra tar del av de upplevelser och roliga utflykter som den här

*Inventerarlagen samlade framför den blommande daggrossen *Rosa glauca*. Nere till höger stor ormrot *Bistorta officinalis* vilken kunde ses under inventeringslägret. Foto: Sören Larsson*

föreningen erbjuder. Även om vi inte vandrar jättelångt eller är ute på strapatsrika expeditioner så visar det sig att vi ofta får minst lika fina upplevelser, om inte finare. Vi får se sällsynta, vackra växter och vara ute i naturen på en mängd olika ställen.

Till sist vill jag tacka Inger Karlsson för att hon planerade den här helgen. Det var verkligen roligt att delta och jag har definitivt fått blodad tand.

Oscar Sångberg

De vilda blommornas dag i Västmanland

Växtintresserade i Ramnäs söker efter vilda blommor i gårdsmiljöer. Foto: Greta Larsson

Söndagen den 19 juni var det "De vilda blommornas dag". På några orter i länet arrangerades det blomstervandringar. Det här är ett nordiskt arrangemang som är mycket tilltalande och som drar många deltagare. Vi hoppas att flera lokalföreningar anammar den här dagen och bjuder in växtintresserade till en blomstervandring i hemmamarkerna kommande år. För att stimulera till det ger vi här korta rapporter från de vandringar som genomfördes i år i vårt län.

Ramnäs:

De vilda blommors dag i Ramnäs blev en vandring i Seglingsberg.

Som nyinflyttade i Virsbo för två år sen noterade vi snart att det fanns en förening med naturintresse – RamnäsVirsbo Naturklubb. Den måste vi kolla upp! Men det dröjde tills 19 juni i år då klubben ordnade en blomstervandring i Seglingsberg vid Strömsholms kanal. Vid tvåtiden på eftermiddagen sällade vi oss till en grupp på ladugårdsplanen i Seglingsberg under ledning av Sören Larsson. Vi förväntade oss en vandring på blomstrand ängar, men icke.

I stället utforskade vi den torra ladugårdsbacken med malört, backnejlika, kamomill och dyngstans närhet där frodiga nässlor och svenskmållor växte. På västra sidan av åsen fann vi taggsallat,

jättelika stånd av uppländsk vallört och en ny bekantskap, plommonrosen alldeles intill platsen för midsommarfirandet. I trädgårdsmiljö stötte vi på oxtunga och blåeld. Det gav oss Ölandskänningar, vi som nyligen flyttat från Kalmar.

Vandringen avslutades vid kanalstranden där många deltagare övergick till smultronplockning. Ingen provsmakade dock varken spikkclubba eller sprängört som fanns där. Nu var också programbladet fullklottrat med örtnamn (över 70). Den spännande eftermiddagen avslutades på Kuskens kafé i Ramnäs med kaffe och ostsmörgås. Utanför började regnet strila.

Laila Ly och Kurt Andersson

Köping:

I juni är blomsterprakten som störst, och då infaller De vilda blommornas dag, som Botaniska föreningen startat. Söndagen den 19 juni var vi i Naturskyddsföreningen i Köping ute på en blomstervandring i vårt naturområde vid Norsa. Solen sken och näktergalen sjöng, när vi samlades med fika i ryggsäcken för att bege oss ut i hagarna.

Vi var 16 personer och hade även fått med oss en reporter från Bäragsbladet, som var intresserad av växter.

Det dröjde inte länge förrän vi såg den första nattviolen, ett kraftigt exemplar, som växte alldeles vid stigen. Strax efter var vi framme vid vår trolldruva, som envist håller sig kvar, trots att skogen fallit och det är ganska torrt.

Inne i själva hagen såg vi massor av prästkragar, klöver av olika slag, rödkämpar, käringtand och rölleka, men också de mer sällsynta brudbröden och kattfötterna. Vi upptäckte både hanblommor och honblommor av kattfoten. Nattvioler fanns många inne i hagen.

Vi visste att låsbräken skulle växa en bit från en viss sten, men det fordrades en bra stunds letande, innan vi fann den mycket lilla växten. Den kan bli större, men den här var verkligen liten.

Vi satte oss och njöt av matsäcken, medan vi tittade i flororna och lyssnade på näktergalen.

Deltagare vid "De vilda blommors dag arrangemanget" i Köping. Foto: Lennye Osbeck

Vår mest långväga gäst var en dam från Helsingfors, farmor till en av deltagarna och 87 år.

På hemvägen såg vi flera träd, som var helt överväxta av häggspinnmalens nät och invaderade av små larver. Larverna kaläter träden, men nästa år kommer bladen igen. Det var en mycket skön dag, och på eftermiddagen kom sedan ett strilande regn, som vi undgått men som gjorde gott för blommorna.

Barbro Jönsson

Västerås:

Naturskyddsföreningen i Västerås gjorde en numera traditionsenlig vandring i Vedby hage öster om Västerås denna gång med Morgan Johansson som guide.

Deltagare var 13 amatör-botaniker, 9 intresserade kvigor, 5 lågt flygande tranor, 2 entusiastiska harar, 1 korp och 1 räv som jagade harar över åkern. Artlistan blev 82 arter lång! Finns på artportalen.

Favoritblommor: Tiggarranunkel, Nysört. Favoritkryptogam: Låsbräken. Favoritgräs: Kamäxing, vackert om än en flykting från intilliggande åkrar.

Kafferasten blev lång och behaglig och regnet väntade tills vi var färdiga!

Kjell Åke Jansson visade oss stensträngar från forna tider och satte hagen och ängen i ett historiskt sammanhang.

Lars-Olof Carlsson

BFV: s program hösten 2011

Västmanland

Lördagen den 27 augusti kl 11-15

Den sista gemensamma inventeringen av atlasruta 12G 0c.

Samling i Västerås vid Vallby friluftsmuseum kl 10:30 eller vid Hyttan, Engelsbergs bruk i Ängelsberg kl 11:00

Ledare: Sören Larsson, tfn 021-35 57 58

Söndagen den 11 september kl 13-17

Svamp i skog och betesmark.

Samling vid Stenhuset i Surahammar kl 13:00
Detta arrangemang ingår i länsstyrelsens "Öppen Natur-dag". Medtag svampbok om du har.

Kontaktpersoner: Tina Nordberg 0221-517 85,
Tom Sävström 0220-337 29

Söndagen den 16 oktober kl 10-13

Vi besöker Salas kalkområden och tittar på kalkgynnade mossor. Samling vid Drottning Christinas schakt, Sala Silvergruva kl 10:00.

Ledare: Einar Marklund, tfn 0220-364 01

Söndagen den 27 november kl 15-18

Föreningens höstmöte Se annons på sidan 14.

Söndagen den 5 februari kl 15-18

Bildvisar/tittarkväll. I kväll får du chansen att visa dina foton eller pressade växter från sommarens skörd. Plats för mötet kommer att meddelas på BFV:s hemsida.

Kontaktperson: Bengt Stridh, tfn 021-522 58

Inbjudan till svampdag/kurs

Lördag 10 september, 2011 i Kolarbyn
Skinskatteberg.

Denna träff passar lika bra för den absoluta nybörjaren som för den som är mera kunnig. Meningen är att vi ska lära av varandra och med Tom Sävströms och min hjälp reda ut vad vi hittat i skogarna runt Kolarbyn. Se det inte som ett tillfälle att få fylla frysen, utan en chans att lära känna nya arter och dela med dig av dina erfarenheter.

Om du väljer att övernatta, lovar jag att det blir en naturupplevelse att njuta av. Jag kommer själv att bo där som många gånger förut.

Vid intresse: Tfn 0221-517 85

Mail: tina_nordberg@hotmail.com

Hjärtligt välkomna till en heldag i skogen

Till sist: Samåk gärna och glöm inte att ta med egen matsäck (fika) till våra utflykter. Alla är hjärtligt välkomna!

Upprop

Knärot årets växt 2011

Fortsätt att inventera förekomsten av knärot. Det är ett bra år med rik blomning för arten i år. På de flesta lokaler är blomningen över men bladrossetten är lätt att upptäcka. Det går därmed bra att söka efter knäroten så länge marken är snöfri. Glöm inte att rapportera dina fynd i Artportalen. Det går också bra att med brev eller per telefon rapportera dina fynd av knärot till Sören Larsson som samordnar inventeringen av arten i länet.

Växtkurs/cirkel i vinter

Styrelsen planerar att starta en studiecirkel/kurs i artbestämning av växter i vinter. Cirkeln ämnar vara ett led i arbetet med att bilda en kommitté för kvalitetssäkring av de växtfynd som rapporteras i länet.

Vi vill använda oss av pressade och fotograferade växter. Samla därför gärna på dig material speciellt av svårbestämda arter som kan användas i studiecirkeln.

Känns det intressant att delta så kontakta då någon i styrelsen.

Försäljning

Föreningen har tagit fram en klisterdekal med Blåsippan. Den kan t ex sättas på bilen och är bra information när du är på blomsterutflykt eller på floraväktarbesök. Dekalen kostar 20:- och kan köpas genom Birgitta Ellénus eller på våra träffar. Kontakta också Birgitta om du vill köpa boken Västmanlands flora för 100:-!

Du floraväktare!

Har du rapporterat in resultatet från den/de lokaler du väktar?

Hålröten *Aristolochia clematitis* är en art som förekommer mycket fåtaligt. Två av dess växtplatser i länet floraväktas för närvarande. Foto: Sören Larsson

För sammanställning av detta nummer av Blåsippan har Sören Larsson och Inger Karlsson svarat.